

ZENONAS BAUBONIS

VIGODKOS, DŪKŠTO, SAKSONIŠKIŲ
PILKAPYNO II (A 1544), IGNALINOS R.,
ARCHEOLOGIJOS TYRIMŲ 2001 M. MOKSLINĖ
ATASKAITA

2001
VILNIUS

Kultūros paveldo centro archyvas
Fondo Nr. <u>39</u>
Aprašo Nr. <u>1</u>
Saug. vien. Nr. <u>997</u>

TURINYS

Archeologinių tyrimų eiga.....	2
Pilkapis nr. 5(36).....	2
Pilkapio nr. 5(36) pjūvis.....	5
Išvados.....	6
Radinių sąrašas.....	7
Pilkapyno apsaugos zonų planas.....	8
Pilkapyno atraminis planas.....	9
Sutartiniai ženklai.....	10
Brėžiniai.....	11
Fotonuotraukų sąrašas.....	12
Fotonuotraukos.....	13
Priedai:	
Nr.1. Programa.....	16
Nr.2. Leidimas.....	17
Nr.3 Antropologinės medžiagos analizės rezultatai (<i>R. Jankauskas</i>).....	18

2001 m. Vigodkos, Dūkšto, Saksoniškių pilkapyne II (A 1544)*, Ignalinos r., buvo tęsiami 1999 m. pradėti miško kvartalinės linijos sužalotų pilkapių archeologijos tyrimai. 1999 m. buvo ištirti 2 beveik visiškai sunaikinti pilkapiai, juose aptikta V-VI a. kapų, o 2000 m. ištirti dar 2 tuo pačiu laikotarpiu datuojami pilkapiai**. 2001 m. ištirtas dar vienas apardyti pilkapis, situacijos plane pažymėtas 36 numeriu.

Visi darbai buvo atliekami rankiniu būdu, ekspedicijoje dirbo vietiniai gyventojai, fotografavo ataskaitos autorius, brėžinius braižė archeologė Vida Kliaugaitė. Po tyrimų pilkapio vieta buvo sutvarkyta (žr. foto 14).

ARCHEOLOGIJOS TYRIMŲ EIGA

Vigodkos II pilkapynas yra Gražutės regioninio parko gerai prižiūrimame miške, pilkapiai geros būklės, nuo jų sampilų nuolatos valomas pomiškis. Atvykus į vietą paaiškėjo, kad pilkapyne vėl būta vandalizmo aktų: 2000 m. tyrinėto ir atpildo pilkapio nr.4(37) sampilas buvo iškasiotas, matyt, imant smėlį ūkinėms reikmėms (žr. foto 1), o nuo paminklinės lentos nuplėštas informacinis skydas (žr. foto 15). Pilkapyne buvo likęs dar vienas pilkapis sužalotas ariant miško kvartalinę liniją (nr.36 pagal situacijos planą, pav.2). Kvartalinės arime matyti išversti akmenys. Nuarta pilkapio vakarinė sampilo dalis, šiuo metu jo kraštai pasidengę miško paklote. Toliau tekste pilkapis žymimas nr.5 pagal ištirtų pilkapių skaičių pilkapyne, skliausteliuose nurodant jo numerį situacijos plane.

Pilkapis nr.5(36)

(brėž. 1. foto 2-14)

Pilkapis, T. Šidiškio situacijos plane pažymėtas nr.36 yra į pietus nuo 2000 m. tyrinėto pilkapio nr.4(37). Pilkapio sampilas siekia iki 5m skersmens ir 0,7m aukščio, tačiau tai nėra tikrasis jo skersmuo, kadangi beveik trečdalis sampilo nuarta. Sampilo

* Toliau tekste patogumo dėlei bus minimas tik pirmasis pilkapyno vardas ir grupės numeris.

** Žr. Baubonis Z. Vigodkos, Dūkšto, Saksoniškių pilkapyno II (A1544), Ignalinos r., archeologijos tyrimų mokslinė ataskaita. Vilnius, 1999 ir 2000.

šlaitai pasidengę miško paklote. Ant jo auga viena brandi pušis (foto 2). Pilkapio vakarinis šonas apertas ariant kvartalinę liniją, kuri šiuo metu pasidengusi silpna velėna, kvartalinės praarime matyti 2 akmenys. Rytiniame šlaite taip pat kyšo akmenų vainiko dviejų akmenų viršūnės. Šiaurinėje, vakarinėje ir pietinėje pilkapio pusėje vizualiai galima išskirti pailgas, apie 0,5 m pločio duobes. Virš šiaurinės duobės kyšo gana stambaus (iki 40 cm skersmens) akmenų viršūnė.

Tyrimų plotas buvo užmatuotas į pietus nuo 2000 m. tyrinėto pilkapio nr.4(37). Užmatuotas 11x11 m dydžio plotas, orientuotas tiksliai pagal pasaulio šalis. Visas plotas kas metra suskirstytas kvadratais ir sužymėtas iš pietų į šiaurę arabiškais skaičiais (1-11), o iš rytų į vakarus lotyniškos abėcėlės didžiosiomis raidėmis (A-K). Tyrimų plotas padalintas į 2 dalis, ties kv.6 paliekant 0,5 m pločio kontrolinę juostą rytų-vakarų kryptimi. Pradėjus kasimo darbus, paaiškėjo, kad į tyrimų plotą (kv.11/K-J) patenka nedidelė (1,8x0,7 m dydžio) 2000 m. tyrinėjimų ploto dalis – pilkapio nr. 4(37) pietinės išpjovos dalis.

Nuėmus velėną ploto centrinėje dalyje atsidengę purus permaišytas geltonas smėlis su pavieniais degėsiomis, jis fiksuotas beveik visame sampilo paviršiuje. Ploto pakraščiuose išryškėjos pilkapį supusių duobių kontūrai (foto 3). Pirmieji akmenys aptikti iš karto po velėna ar net joje įvairiose sampilo vietose (kv. 4-5/G,I, kv. 5-6/E bei kv. 7-8/E-D sankirtoje) ir yra išjudinti iš savo pirminės padėties. Jie vidutinio stambumo, nuo 25 cm iki 38 cm skersmens. Akmenų vainiko akmenys ėmė dengtis 10-15 cm gylyje sampilo vakariniame bei pietrytiniame pakraščiuose. Pilkapio sampilo centre nukasinėjant purų smėlį fiksuoti apie 3-5 cm storio rusvų trūnesių fragmentai (galbūt vienas iš buvusių pilkapio paviršių?), po jais – atsidengę taip pat permaišytas purus geltonas smėlis su degėsiomis bei pavieniais degintiniais kaulais. Kaulai įvairaus dydžio, daugiausiai vidutinio stambumo, švarūs, tik keletas jų pasidengę suodžiais, pasklidę apie 1,3x1,8 m skersmens plote be jokios koncentracijos visame puriame permaišytame smėlyje, 20-40 cm gylyje. Viso kaulų pririnkta apie 2 litrus. Atrodo, kad šis puraus permaišyto smėlio sluoksnis yra sampilo dalis suardyta vėlesnių žemės judinimo darbų metu, galbūt iškasinėta lobių ieškotojų. Pagal antropologinės medžiagos analizės rezultatus (žr. priedas nr.3), rasti kaulai yra mažiausiai dviejų asmenų.

Pilkapio sampilo šlaituose purus permaišytas sluoksnis siekė iki 10-12 cm, nuvalius jį atsidengė peleningas apie 5 cm storio sluoksnelis, po kuriuo fiksuotas maišytas su smulkiais degėsiais sampilo smėlis. Pilkapio sampilo centre nepažeistas sampilo smėlis atsidengė 46-50 cm gylyje. Permaišytame sluoksnyje aptikta sulaužyta yla: kv.7/D 17 cm gylyje rasta viena jos pusė, kita aptikta kv.7/F ir 8/F sankirtoje, 28 cm gylyje (radinių sąraše nr.2(22), foto 16:2).

Dauguma vainiko supusio sampilą akmenų fiksuoti 18-35 cm gylyje nuo žemės paviršiaus. Akmenys nesudaro sandaraus rato, tankiausiai jie krauti šiaurės vakarinėje pusėje – akmenys sudaro puslankį, kurio perimetras 8 m (foto 6, 7). Akmenys gana stambūs, vidutinis jų skersmuo apie 35-42 cm, o didžiausias jų 76x42x38 cm dydžio. Tarpai tarp didžiųjų akmenų užpildyti smulkesniais akmenimis – 18-24 cm skersmens. Šiaurinė šio akmenų puslankio dalis yra žemiau nei vakarinė, dalis akmenų čia nuslinkę į duobę. Dar vienas stambių akmenų vainiko 2,5 m ilgio fragmentas yra pietinėje pilkapio pusėje, kv. 2-3/E-H (foto 8). Pietryčiuose bei vakaruose fiksuoti pavieniai ar nedidelėmis grupelėmis akmenys, o šiaurės vakaruose aptiktas tik vienas 32x20x14 cm dydžio akmuo (kv.9/J). Neaišku ar šioje vietoje visai nebuvo akmenų ar jie yra pašalinti ariant kvartalinę. Akmenų vainiko vidinis skersmuo buvo 6x6 m (foto 11).

Kv.5/E, šalia pušies kelmo, 67 cm gylyje, sampilo apačioje aptikta degintinių kaulų koncentracija (foto 10). Kaulų krūvelė šiek tiek apardyta pušies šaknų, ji užėmė 22x35 cm skersmens plotą ir buvo iki 36 cm storio. Gali būti, kad tai kapo liekanos. Kaulai vidutinio stambumo, švarūs, jų surinkta apie 1 litrą. Jokių radinių tarp kaulų neaptikta.

Pilkapio pagrindas fiksuotas 95-100 cm gylyje nuo aukščiausio pilkapio sampilo taško. Tai tamsiai pilkas peleningas sluoksnis, jame vietomis pasitaiko degėsių. Kv. 6/F nuimėję ant kontrolinę juostą, nuvalius sampilo smėlį, ant pagrindo 58 cm gylyje aptikta keliolika smulkių ir švarių degintinių kauliukų, greta jų – žalvarinės storagalės apyrankės dalis (radinių sąraše nr.1(21), foto 16:1). Pagrindo storis siekė 10-13 cm. Nuvalius pagrindą kv. 6-7/E-D, 118 cm gylyje išryškėjo pailgas 145-52 cm skersmens, orientuotas šiaurės rytų – pietvakarių kryptimi (50°- 230°) tamsus kontūras (foto 9). Iš pradžių manyta, kad tai gali būti kapo duobės kontūras, tačiau preparuojant jį

nieko neaptikta. Pjūvyje ši duobutė puslankio formos, užpildyta tamsiu degėsinu smėliu, analogišku pilkapio pagrindo smėliui su šviesaus smėlio intarpais (žr. brėž. 1, pjūvis B-B, foto 13). Po duobute, kaip ir po visu pagrindu atsidengė šviesus nejudintas smėlis – įžemis.

Pilkapį supusių rytinės ir vakarinės duobių kontūrai išryškėjo jau nusivalius povelėninį sluoksnį – 24-30 cm gylyje. Šiaurinės ir pietinės duobių aiškūs kontūrai fiksuoti šiek tiek giliau – 30-40 cm gylyje. Duobės išsiskyrė pilku peleningu užpildu, jų ilgis nuo 2,7 m (vakarinė) iki 6 m (pietinė), plotis 0,85 iki 1,50 m. Šiaurinės duobės pietiniame pakraštyje, arčiau akmenų vainiko, aptikta gausiai įvairaus dydžio akmenų, nuslinkusių nuo pilkapio sampilo krašto. Negausiai akmenų yra ir kitų duobių užpilduose, matyt taip pat nuriedėjusių nuo sampilo kraštų. Vakarinės duobės užpilde aptikti 3 nedideli (vidutinis skersmuo apie 15 cm) skaldyti akmenys. Pjūvyje duobės netaisyklingo puslankio formos, užpildytos tamsiai pilku degėsinu ar peleningu smėliu (brėž. 1, pjūviai A-A C-C, D-D, foto 12). Rytinė ir vakarinė duobės siekė iki 50-55 cm gylio, pietinė ir šiaurinė nuo 75 iki 95 cm gylio.

Pilkapio nr. 5(36) pjūvis R-V

(brėž. 1, foto 5)

Velėna - 8-12 cm storio. Po velėna kv. D-G iki 16-20 cm storio permaišyto puraus smėlio sluoksnis, po juo, kv. E-F, 18-22 cm storio analogiško smėlio sluoksnis su degintiniais kauliukais. Šiuos du sluoksnius skiria plona (iki 4 cm storio) rudų trūnėsių juostelė. Po permaišytu puriu smėliu kv. D-E ir kv. G-F yra 5-12 cm storio fragmentiškas peleningas pilkas trūnėsių sluoksnelis – buvęs pilkapio sampilo paviršius, po juo, kv. C-G iki 42 cm storio geltono sampilo smėlio maišyto su smulkiais degėsiiais sluoksnis. Po sampilu – 7-13 cm storio tamsiai pilkas peleningas sluoksnelis (pilkapio pagrindas). Kv. H-I po velėna yra 8-10 cm storio rusvas armens sluoksnis. Kv. A-B ir kv. J-K po velėna – pilkas degėsingas duobių užpildas, siekias iki 42 cm storio. Įžemis fiksuotas po pilkapio pagrindu (kv. C-G), po armeniu (kv. H-I) ir po pilkapio duobėmis (kv. A-B ir kv. J-K).

IŠVADOS

2001 m. Vigodkos II pilkapyne ištirtas vienas pilkapis sužalotas ariant miško kvartalinę liniją. Viso ištirtas 121 m² plotas.

Pilkapis nr.5(37) buvo apardytas vykdant žemės judinimo darbus - ariant kvartalinę liniją ir iškasinėtas lobių ieškotojų. Pilkapio sampilo kraštai buvo apdėti akmenimis, kurie sudarė 6 m skersmens nesandarų ratą. Aplink pilkapį buvo iškastos keturios pailgos duobės.

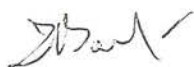
Pilkapio suardytame sluoksnyje rasti 2 asmenų palaikai ir vieno kapo liekanos ant pagrindo. Aptikti du radiniai – sulaužyta geležinė yla ir žalvarinės storagalės apyrankės dalis.

2001 m. Vigodkoje II tyrinėtas pilkapis kaip ir tyrinėti 1999-2000 m. datuotinas V-VI a.

Osteologinė medžiaga atiduota VU Antropologijos katedrai, radiniai perduoti saugoti LNM.

Vigodkos II pilkapyne neliko ariant kvartalinę sužalotų pilkapių, tolimesni tyrimai apsaugos tikslais nebereikalingi.

Z. Baubonis



RADINIŲ SĄRAŠAS

PILKAPIS NR.5 (36)

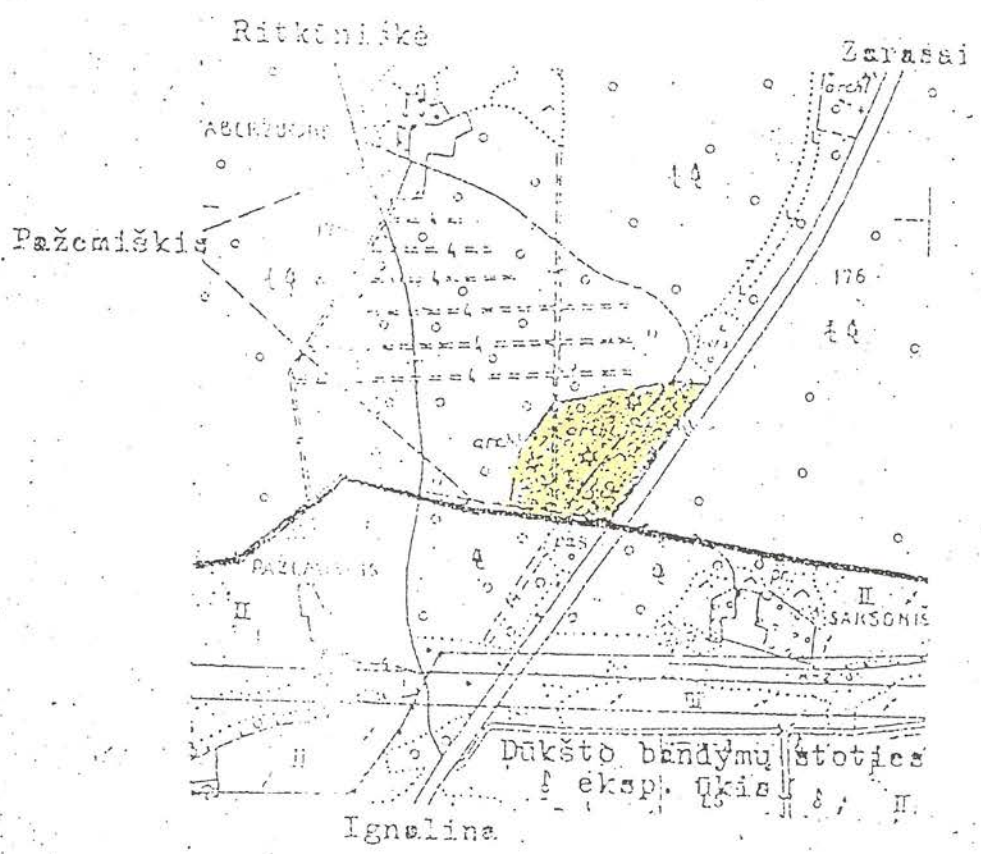
1. (21)* APYRANKĖS storagalės dalis. Žalvarinė. Kv. 6/F, gylis 58 cm.
Fragmento ilgis - 5,1cm. Lankeelis apskrito 0,42x0,35cm skerspjūvio, galas pastorintas iki 0,9x0,92cm. Puoštas tinkliniu(?) ornamentu.
2. (22) YLA. Geležinė. Sulūžusi į 2 dalis. Labai sukorodavusi, su medienos prie įkotės liekanomis. Kv.7/D, gylis 17 cm ir kv.7-8/F, gylis 28 cm.
Bendras ilgis - 13,5cm. Adata apskrito 0,45cm skerspjūvio.

* Skliausteliuose nurodoma tęstinė radinių numeracija.

Pri 1 Vigodkos /Dūkšto, Saksoniškių/pilkapių /AR-I52I/
 /Archeologijos paminklo, patvirtinto Lietuvos TSR Kultūros
 ministerijos 1977 m. vasario mėn. 22 d. nutarimu Nr. 14, patvirtintose
 apskaiton/teritorijos ribų

Planas

Ignalinos raj. Dūkšto apyl., Ignalinos m. š. Dūkšto kvartalas Nr. I75, I76
 Paminklo teritorijos plotas 2.4 ha, tame tarpe 2.0 ha miško

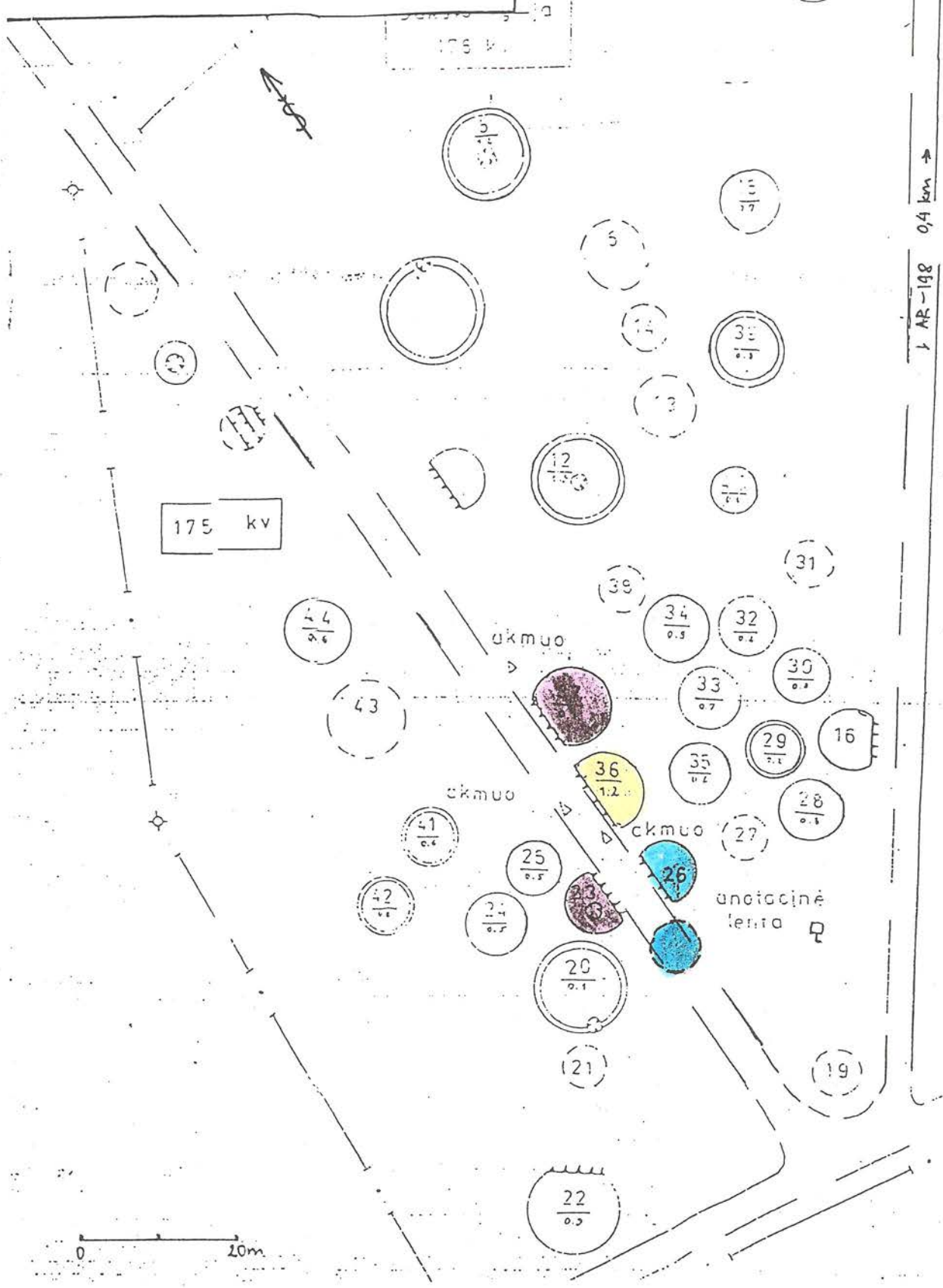


Archeologijos paminklo planas

Pastaba: paminklo teritorijoje draudžiami bet kokios statybos,
 žemės ir žemės ūkio darbai, išskyrus šienavimą.

PAV. 2.

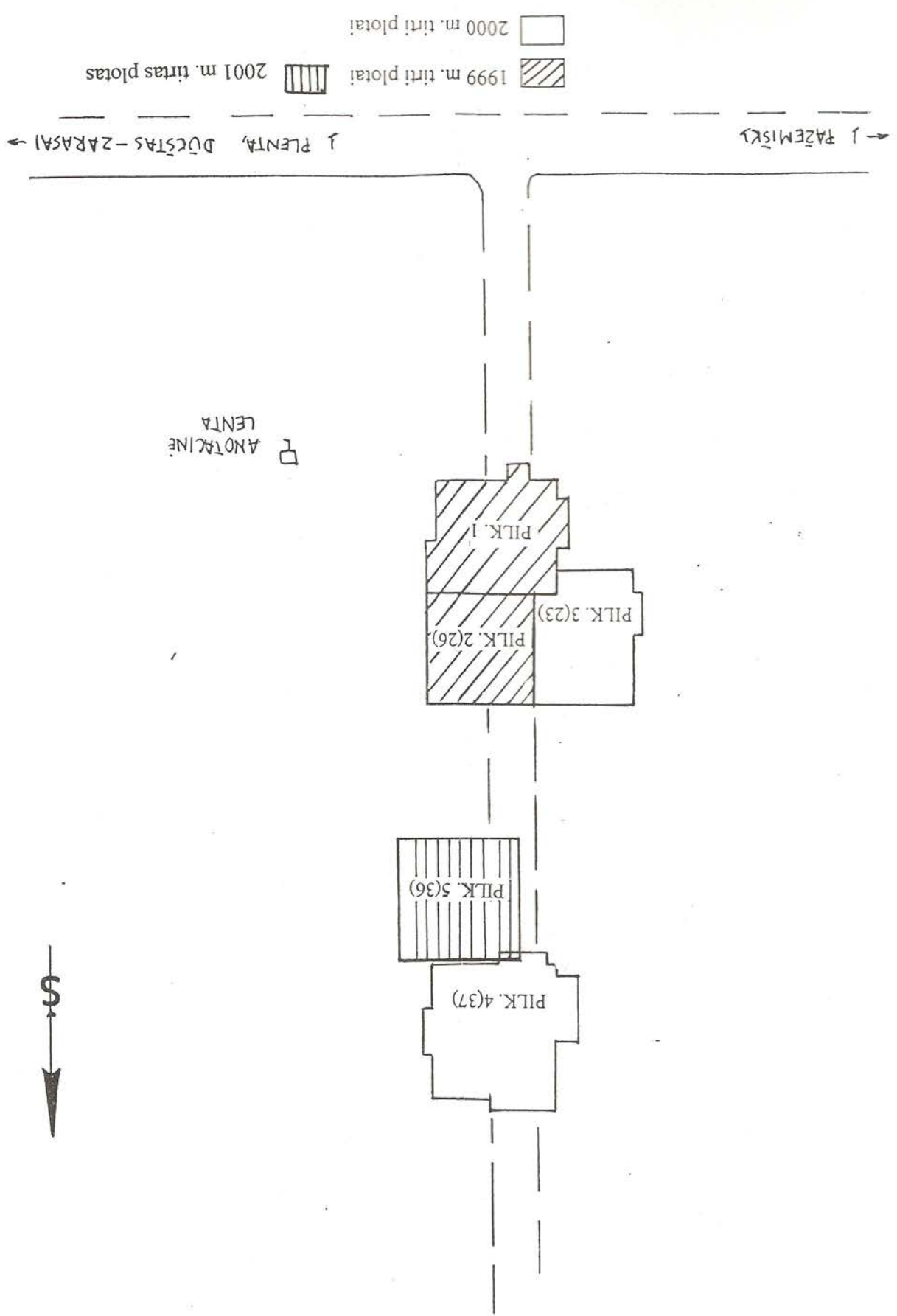
VIGODKOS, DŪKŠTO, SAKSONIŠKIŲ II
PILKAPYNO ATRAMINIS PLANAS
ATLIKO T.ŠIDIŠKIS.



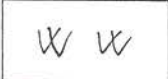



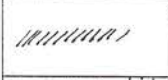
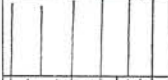

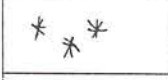
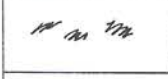
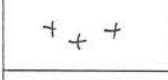


- 1999 M. TYRINĖTI PILKAPIAI
- 2000 M. TYRINĖTI PILKAPIAI
- 2001 M. TYRINĖTAS PILKAPIS

1999 - 2001 M. TYRINĖJIMŲ PLOTŲ SITUACIJA

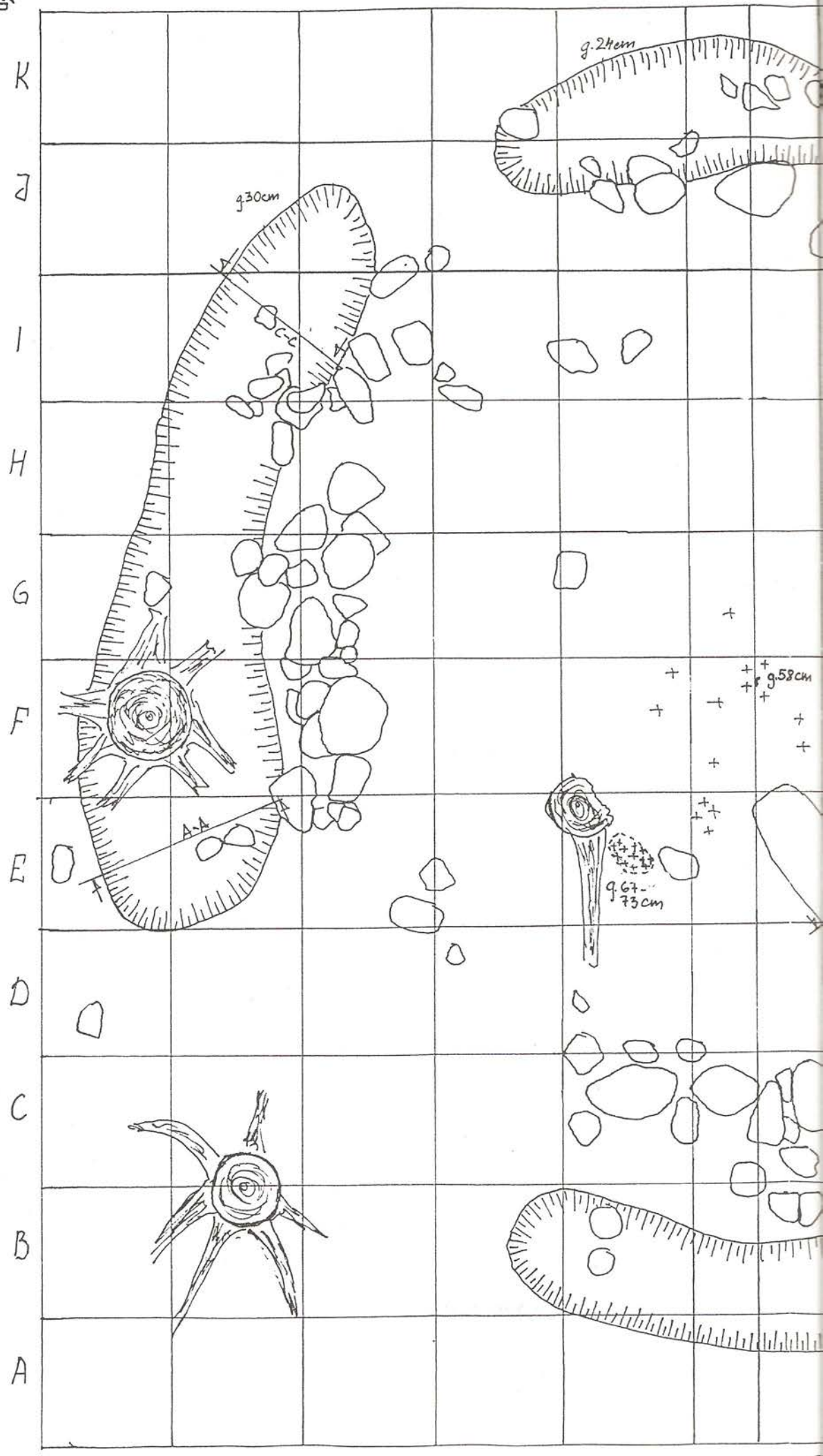
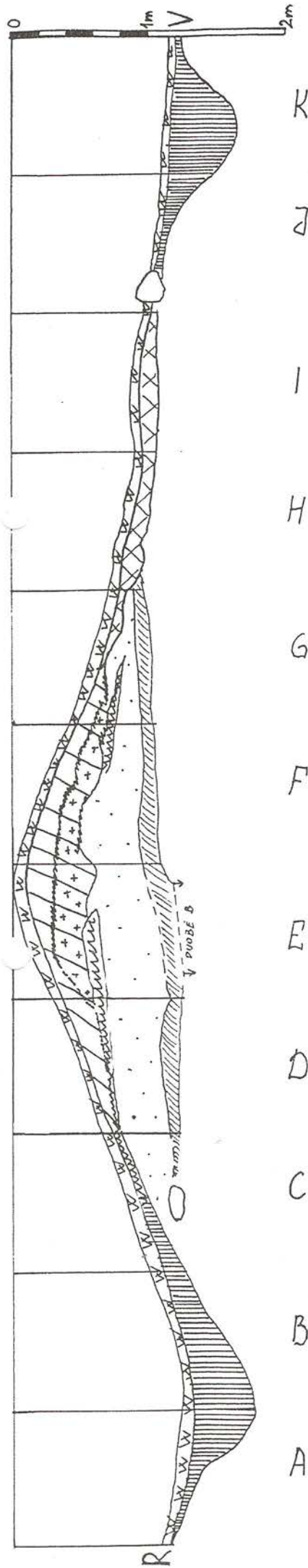
M 1:500



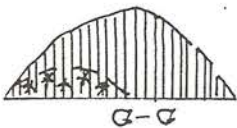
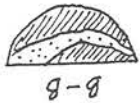
SUTARTINIAI ŽENKLAI

	Velėna
	Armuo
	Sampilo smėlis
	Perkastas smėlis
	Pilkapio pagrindas
	Šviesiai pilkas degėsingas sluoksnis (duobių užpildas)
	Tamsiai pilkas degėsingas sluoksnis (duobių užpildas)
	Pelenai
	Degėšiai
	Degintiniai kaulai
	Akmenys
	Medžiai

1 2 3 4 5 6



BRZ. I. VIGODKA II, 2001
 PILK. Nr.5(36)
 M 1:40



11

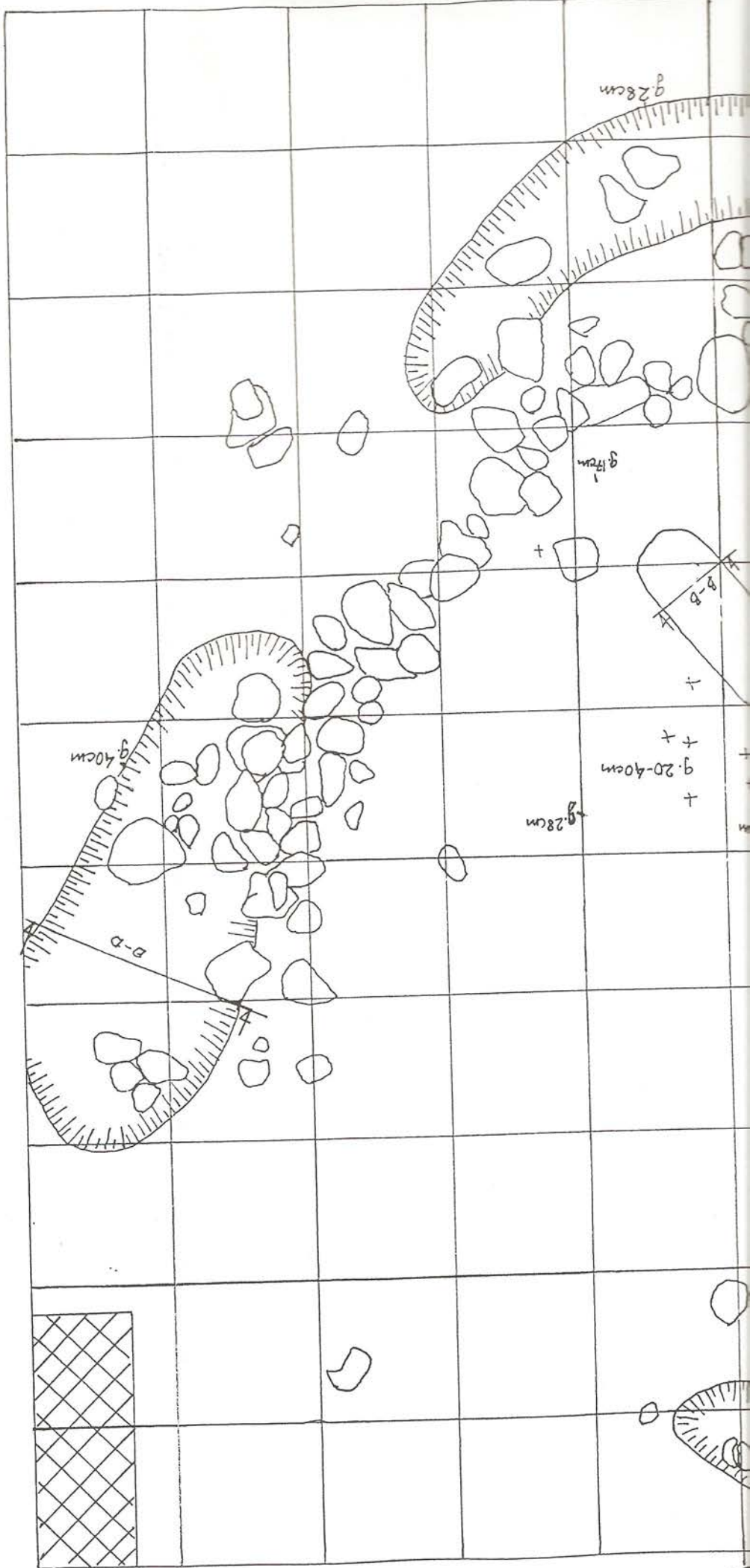
11

10

9

8

7



FOTONUOTRAUKŲ SĄRAŠAS

1. Taip 2001 m. atrodė 2000m. tyrinėto ir atpilto pilkapio nr.4(37) sampilas.
2. 2001 m. tyrinėtas pilkapis nr. 5(36) prieš pradėdant tyrimus. Fotografuota iš r.p.r.
3. Pilkapis nr. 5(36) tyrimų pradžioje. Fotografuota iš v.
4. Pilkapis nr. 5(36) tyrimų pradžioje. Fotografuota iš r.
5. Pilkapio nr. 5(36) pjūvis rytai-vakarai. Fotografuota iš š.v.
6. Pilkapio nr. 5(36) pjūvis rytai-vakarai. Fotografuota iš š.v.
7. Pilkapio nr. 5(36) šiaurinė pusė. Fotografuota iš v.
8. Pilkapio nr. 5(36) pietinė pusė. Fotografuota iš p.v.
9. Dėmė po pilkapio pagrindu žemyje.
10. Kaulų koncentracija (kapo liekanos?) pietinėje pilkapio pusėje.
11. Bendras vaizdas nuėmus kontrolinę juostą.
12. Griovio pjūvis C-C.
13. Duobės pjūvis B-B.
14. Išlyginta pilkapio nr.5(36) vieta baigus tyrimus ir sutvarkytas pilkapio nr.4(37), tyrinėto 2000 m., sampilas. Fotografuota iš p.
15. Vigodkos II pilkapyno paminklinė lenta.
16. Radiniai iš pilkapio nr. 5(36): yla (1) ir storagalės apyrankės dalis (2).



1



2



3



4



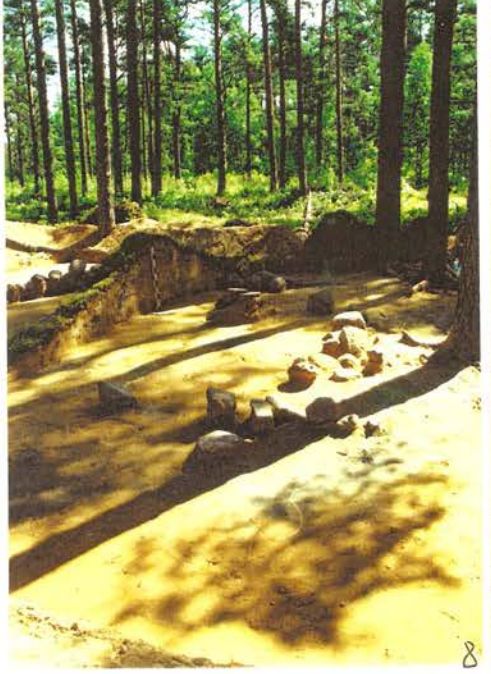
5



6



7



8



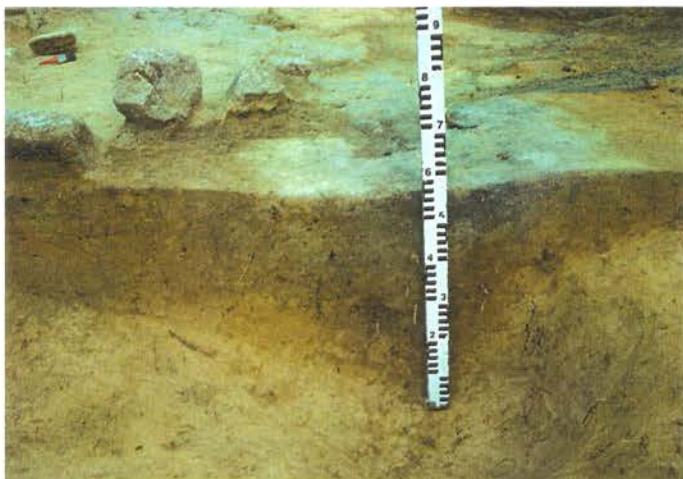
9



10



11



12



13



14



15



**VIGODKOS (DŪKŠTO SAKSONIŠKIŲ) PILKAPYNO II (A 1544),
IGNALINOS R., 2001 M. ARCHEOLOGIJOS TYRIMŲ**

PROGRAMA

Archeologijos tyrimai Vigodkos (Dūkšto, Saksoniškių) pilkapyne (Ignalinos r.) apsaugos tikslais pradėti vykdyti 1999m. ir tęsti 2000 m. Per dvejus tyrimų sezonus ištirti 4 kvartalinę liniją ariant sužaloti pilkapiai, juose aptikta V-VI a. datuojamų kapų.

Ant kvartalinės linijos dar yra likęs vienas pilkapis, T. Šidiškio plane pažymėtas nr.36. Jis yra 6 m skersmens, 1 m aukščio, jo vakarinė dalis beveik visiškai nustumdyta ariant kvartalinę liniją.

2001m. numatoma ištirti šį ardomą pilkapį ir tokiu būdu užbaigti apsaugos tikslais vykdomus tyrimus Vigodkos (Dūkšto, Saksoniškių) II pilkapyne.

Vilnius,

2001 07 16



Z. Baubonis

Leidimas galioja iki 2001 11 30

L E I D I M A S

vykdyti archeologijos tyrimus

2001 07 16

Nr.100

Vilnius

Pagal Lietuvos Respublikos nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo 23 str. šis leidimas išduotas tyrėjui **Z.Bauboniui**

vykdyti Vigodkos, Dūkšto, Saksoniškių pilkapyno II (A 1544), Ignalinos r.,

archeologijos tyrinėjimus,

taip pat naudoti elektronines priemones, sudarinėti planus, filmuoti, fotografuoti, piešti, rinkti radinius ir mėginius tiriamame objekte.

Tyrimų programa: Vigodkos, Dūkšto, Saksoniškių pilkapyno II (A 1544), Ignalinos r., 2001 m. archeologijos tyrimų programa, 2001 07 16, Nr.100.

Prašome visas Lietuvos Respublikos valdžios ir valdymo institucijas, savivaldybes, valstybines ir privačias įmones, įstaigas ir organizacijas bei asmenis teikti tyrėjui visokeriopą paramą.

Vyr. valstybinis inspektorius



R.Kraujalis

Vigodkos pilkapyno (Ignalinos raj.) 2001 m. tyrinėjimų
Antropologinės medžiagos analizės rezultatai

Pilk. 5(36), kaulų koncentracija (kapas?), gylis 67-73 cm.

Vidutinis kiekis pilnai perdegusių, stipriai deformuotų baltai kreminės spalvos kaulų (didelė laužavietė, kurioje pasiekta tolygi virš 800C temperatūra). Identifikuota: kaukolės skliauto fragmentai (tame tarpe kairiojo smilkinkaulio žvynas), kairys skruostakaulis, 3 kaklo, bent 4 krūtinės slankstelių fragmentai (amžius 25-40 m.), žastikaulio galvos fragmentas. II kaklo slankstelio (ašies) matmenys 8. – 18,5 mm (vyras), 9. – 9,8 mm (lytis?), 10. – 8.8 mm (lytis?).

Išvada: identifikuoti fragmentai greičiausia **vieno asmens** – 25-40 m. vyro.

Pilk. 5(36), perkastame smėlyje.

Gausiai pilnai perdegusių, stipriai deformuotų fragmentų. Spalva baltai kreminė, kai kurių fragmentų – tamsiai ruda (600-800C; netolygi degimo temperatūra dėl nepakankamo laužavietės dydžio ar skirtingos laužavietės). Identifikuota: daug kaukolės skliauto fragmentų (kai kurių iš jų kiek žemesnė degimo temperatūra), 2 asmenų kaktikaulių centrines dalys, kairė ir dešinė smilkinkaulių piramidės, 2 dešinieji viršutiniai žandikauliai, apatinio žandikaulio fragmentas (moteris; krūminiai dantys iškritę prieš mirtį), smilkinkaulio fragmentas (vyras), 2 nuolatinių dantų šaknys (1 krūminio ryški šaknies hiper cementoze), kelių slankstelių fragmentai (ant kai kurių osteofitai – amžius virš 40 m.), masyvios šlaunikaulio galvos fragmentas.

Išvada: identifikuoti fragmentai bent **2 asmenų**: virš 40 m. **moters** ir virš 30 m. **vyro**.

Deg. kaulai iš pilkapio nr.5(36) pagrindo centre.

Nedidelis kiekis gelsvai rūsiai, vietomis šviesiai pilkos spalvos kaulų (600-700C).
Identifikuota apatinio žandikaulio fragmentas (vyras?).

Vilniaus universiteto medicinos fakulteto
Anatomijos, histologijos ir antropologijos katedros docentas

R. Jankauskas

Rimantas Jankauskas
2002 02 12